

**RAPPORT
OM RESSURSBRUK OG
TILRETTELEGGING
AV TILBUD FOR
ELEVER MED
UTVIKLINGSHEMMING
SKOLEÅRET 2022-23**



**PEDER MORSET
FOLKEHØGSKOLE**

Innholdsfortegnelse

INNHALDSFORTEGNELSE	2
1. INNLEDNING	3
2. ELEVER VED PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE.....	6
3. BRUK AV SKOLENS RESSURSER	7
4. GRUPPESTØRRELSE OG BEMANNING	8
5. MANGE PROFESJONER MED FELLES ANSVAR FOR HELHETEN.....	9
6. INTERNATMILJØET	10
7. INDIVIDUELL VEILEDNING	10
8. KONKLUSJON	12

1. Innledning

Denne rapporten beskriver tilrettelegging av tilbud for elever med utviklingshemming for skoleåret 2022-23. Vi har gjennom dette skoleåret i hovedsak benyttet den samme organisasjonsmodellen som tidligere år.

Ressursbruken pr elev er omtrent den samme som de siste fire årene, men skolen har på grunn av stram økonomi nedbemannet med 5 stillinger siden 2007. Dette har til nå vært gjort på områder som ikke direkte berører den enkelte av elevene, men vi har måttet senke aktiviteten når det gjelder store ressurskrevende aktiviteter. Eksempler er teateroppsetninger og lengre turer som krever mye tid- og ansatteressurser. Ytterligere nedbemanning på grunn av sviktende inntekter, er ikke ønskelig dersom vi skal kunne opprettholde kvaliteten på tilbudet. Som det framgår av selvevalueringsrapporten for skoleåret er elevene jevnt over svært fornøyd med skoleåret, men det er selvsagt også et potensiale for forbedring.

Ved Peder Morset folkehøgskole har vi skoleåret 2022/2023 hatt 55 elever første halvår/ 53 andre halvår med utviklingshemming av større eller mindre grad.

De fleste er i aldersgruppa rundt 20 år, og står midt oppe i en overgang til voksenlivet, og forhåpentligvis en mer selvstendig tilværelse enn før.

Dette er selve begrunnelsen for særtilskuddet vi mottar, og det er viktig at disse ekstra ressursene kanaliseres mot hovedmålet, å gi et utdanningstilbud i et heldøgns skolemiljø som gagnar denne målgruppen.

Våre elever med utviklingshemming har alle et dokumentert behov for ekstra hjelp og støtte i den totale pedagogiske situasjonen, fra en faginstans som kjenner dem godt.

Alle vil derfor tidligere, i grunnskole og videregående skole, ha fått spesialundervisning og personalressurs utover det som kommer

inn under den tilpassede undervisning alle elever i skolen har krav på. De vil også med stor sikkerhet ha vært mer avhengige av hjelp og støtte i dagliglivet utenfor skolen, fra foresatte og det offentlige, enn jevnaldrende. De fleste vil gjennom hele livet, på tross av tiltak for å fremme integrering, levd som en av mindretallet i skole og det sosiale livet ellers. De vil i mye mindre grad være "selvgående" enn gjennomsnittet i sin aldersgruppe, som må antas å utgjøre flertallet av elever ved de fleste folkehøgskoler.

Det sier seg derfor selv at når ungdom med utviklingshemming utgjør et flertall av elevmassen ved vår skole, vil ressursbehovet ved skolen være mye større enn i andre folkehøgskoler.

Mange med utviklingshemming har en eller flere kroniske medisinske tilstander som trenger oppfølging av kyndig personale. I tillegg trenger mange mye oppfølging og påminnelse innen ulike ADL-ferdigheter.

Vi har også en betydelig logistikk rundt alle reiser, hjemreiser til ferie, skole- og linjeturer, der mange trenger trygghet og forutsigbarhet. Det kreves god organisering og mye oppfølging på reisen og på overnattingssteder.

I tillegg til behov for ekstra ressurser av hittil nevnte årsaker, erfarer vi at ungdom med en lettere grad av utviklingshemming, er mer utsatt for tilleggsvarsler i form av psykiske problem. Årsakene til dette, kan være mange, men vi ser at mange strever med å finne sin plass i samfunnet som en som mestrer og bidrar, og ikke bare en som er avhengig av hjelp og støtte. Det utvikles sorg over å oppleve seg som mislykket, og det kan bli så alvorlig at de kan utvikle depresjoner, være tilbøyelig til spiseforstyrrelser og selvskading. Undervisning og sosialpedagogiske tilbud ved Peder Morset folkehøgskole har derfor som hovedmålsetting å øke elevens opplevelse av å mestre, og av å være et medlem av et større fellesskap. Dette vet vi at mange elever opplever, fordi vi får hyppige og entydige tilbakemeldinger fra elever, fra foresatte og fra fagfolk som bekrefter det. Dette vil redusere faren for

depresjoner og andre psykisk lidelser, og legge et grunnlag for bedre livskvalitet framover i livet.

Vi er også kjent med at ungdom med utviklingshemming er overrepresentert i forhold til andre ungdommer når det gjelder det å bli utsatt for seksuelle overgrep og det å bli en overgriper. Ungdom med utviklingshemming har ofte som barn vokst opp i et kontrollert miljø, uten mulighet til lek og utprøving, slik andre barn lærer av. Når de blir overlatt til seg selv i egen leilighet, er mange situasjoner ukjente og utrygge, og overgrep kan lettere skje. Vi erfarer at opplæring i forhold til egen seksualitet er svært viktig, og vi har utdannet noen i staben til å holde kurs for elever. Ansatte med kompetanse er også rådgivere for andre ansatte når situasjoner oppstår, og som støttepersoner i arbeidet for å forbygge.

For å kunne gi en rapport om tilrettelegging av tilbudet, er det nødvendig å tydeliggjøre den ideologi skolen er bygd på og blir drevet etter. Skolens ideologi bestemmer hvordan skolens ressurser brukes.

En grunntese hos oss er at et menneske er først og fremst et menneske, deretter forholder vi oss til det som er spesielt ved å være et menneske og elev med utviklingshemming ved Peder Morset folkehøgskole. Utgangspunktet er: Det Hele Mennesket.

Vår pedagogiske utfordring blir følgelig å undervise i et skjæringspunkt mellom ønsket om, og kravet til, både normalisering og behovet for spesiell tilrettelegging. Vi skal ikke gjøre verken eller, men både og.

Så langt det lar seg gjøre, skal alle tilbud være tilgjengelig for alle. Vi hevder at jo mer som blir tatt hensyn til og tilrettelagt, jo mer reduserer vi fokus på den enkeltes utviklingshemming. På den annen side kan fokus og tilrettelegging være hemmende for en optimal normalisert tilværelse. Vi må derfor tilby en bevegelse innenfor ytterpunktene, med både en individuell og gruppemessig pedagogisk vurdering.

Helt fra skolen ble grunnlagt, har det vært et viktig prinsipp at vi ikke skal segregere elever, men at alle hører til samme gruppe.

2. ELEVER VED PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

Skolen ble grunnlagt i 1976, og med noen modifikasjoner, er vi fortsatt tro mot grunnleggerens grunntanke.

Samtidig har tidene og tilbudet til mennesker med utviklingshemming endret seg siden midt på 70-tallet, slik at fokus i opplæringen kan være annerledes.

Akkurat som vårt pedagogiske arbeid lever i et utfordrende skjæringspunkt mellom krav og hensyn, skal alt arbeid ved skolen befinne seg i et skjæringspunkt mellom ideelle prinsipper og realitet. Vi tror på et inkluderende skolesamfunn, men skal også vurdere i hvert tilfelle hva som er realistisk mulig, og om det er positivt for den det gjelder, og for elevgruppa generelt.

Ansatte hos oss har mange viktige funksjoner. Men en svært viktig oppgave, for alle ansatte, blir å vurdere hvilke metoder som skal tas i bruk for å sette eleven i en læringssituasjon der det er passende balanse mellom krav til selvstendighet og tilbud om hjelp og støtte. Eleven må gis mulighet til å oppleve mestring, og mestring i en samhandlende situasjon er spesielt viktig. Den enkelte opplever egen mestring, og suksessen blir observert også av andre. Det gir stolthet og pågangsmot til videre utfordringer.

Du skal være en medelev, dvs. et medmenneske.

Det er alltid en fare for at en assistent blir en hindring til optimal normalisering fordi eleven ikke får prøve seg nok på egen hånd. Vi har nettopp skrevet ferdig skolens selvevalueringsrapport. Den belyser mer av skolens ideologi, målsetting og arbeidsmetoder for å nå målene.

Skolens motto: "Bli den du er!", er nettopp ment for å rette blikket mot ressurser som eleven til nå ikke har tatt i bruk, eller visst om at han/hun hadde.

3. BRUK AV SKOLENS RESSURSER

Skolens pedagogiske stab har ulike fagbakgrunn:
Lærer/adjunkt/adjunkt med opprykk/ lektor – flere med spesialpedagogikk i fagkretsen. Vi legger likevel mest vekt på at de er dyktige i fag og emner de underviser i, og på personlige egenskaper som evne til å involvere seg i elevene, fleksibilitet, engasjement, selvstendighet og samarbeidsevne.

Vi er avhengige av å ha medisinsk personell, da mange av våre elever trenger medisinsk bistand. Elevene har legeerklæringer på både diagnoser og medikament behandling som viser behovet for hjelp og tilrettelegging. Dette gjelder alt fra opplegging og kontrollering av medisiner, utdeling og oppfølging, og sette injeksjoner og eventuelt medisiner. Vi er avhengig av å ha en stab med medisinsk faglig kompetanse, kompetanse som ser muligheter til ergonomiske tilrettelegginger og som kan jobbe med psykologiske behovet. Vi er derfor avhengige av å ha miljøterapeuter, helst vernepleiere. Men annen relevant utdanning kan også komme i betraktning da vi ønsker en tverrfaglig kompetanse innenfor fagområdet. For tiden har alle miljøterapeuter minst vernepleierutdanning eller tilsvarende 3-årig høgskoleutdanning.

3 personer har videreutdanning i psykisk helsearbeid, og kan være rådgivere i forhold til hvilke problem vi kan arbeide med her og hvilke som bør henvises til instanser utenfor skolen.

3 ansatte har gjennom skoleåret økt kompetansen innenfor seksualvennlig miljø for personer med utviklingshemming, ved å være med i et læringsnettverk i regi av Utviklingsssenteret i Trøndelag.

Kurset er en av de få tilbudene som er rettet kun mot mennesker med utviklingshemming. Kurset har følgende målsettinger:

- Å bidra til at ungdom med utviklingshemming skal ha et så godt seksualliv og kjærlighetsliv som mulig.
- Få kunnskap om kropp og seksualitet.
- Bli tryggere på sin egen seksuelle identitet.
- Arbeide med å forstå andres behov og tolke signaler, trene empati.
- Få bevisste holdninger til fenomener som porno, sexpress og seksuelle overgrep
- Å forebygge seksuelle overgrep.

Skolens pedagogiske stab består altså av flere faggrupper som innehar et bredt spekter av kompetanse, og bidrar i arbeidet med å inkludere elever med utviklingshemming og ikke-funksjonshemma elever.

Det kreves at disse yrkesgruppene samarbeider på tvers av faglig bakgrunn, nettopp for å oppnå et best mulig tilbud til eleven.

4. GRUPPESTØRRELSE OG BEMANNING

Vi etterstreber et inkluderende elevfellesskap. Det er høy kompetanse i personalet på å sette sammen grupper på en optimal måte.

Undervisningsgruppene må ikke være for store eller for små. For små grupper er uten dynamikk, i altfor store grupper vil vi ikke nå den enkelte i nødvendig grad.

Hvis gruppa er for ensartet, f. eks bare elever med utviklingshemming, er det også stor fare for at tilrettelegging går på bekostning av dynamikk og spenning i gruppa. Det vil hindre utvikling, og både faglig og sosialt læringsutbytte blir mindre. Hos oss har vi derfor ulike gruppestørrelser, alt etter fag og aktivitet. Det vanlige, og ofte optimale er mellom 6 og 8 elever pr.

lærer, men det kan variere utover dette etter elevs funksjonsnivå og undervisningens art. Noen aktiviteter tillater nokså store grupper, andre krever veldig små. Ofte setter vi sammen flere elever med to pedagoger. Det gir en mer spennende gruppedynamikk, samtidig som lærer/miljøterapeut fortsatt kan være tilgjengelig for eleven.

Vi ønsker å være et pedagogisk alternativ til "gruppe med 4 elever med utviklingshemming på eget rom med eget opplegg". Dette kanskje kan oppfattes som en karikatur av virkeligheten på andre skoler. Men dessverre er vår erfaring at veldig få, hvis noen, av våre utviklingshemmede elever har levd og lært i et miljø som inkluderer dem i så stor grad som her ved skolen.

Vi planlegger og gjennomfører undervisningen så alle elever lærer av hverandre og er med på å påvirke innholdet, samtidig som de får utfordringer etter forutsetninger av den som har det pedagogiske ansvaret. Utfordringen ligger i spennet mellom "for uinteressant" og "for vanskelig". Både det uinteressante og det for vanskelige, fører til at eleven melder seg ut. Vi vil ha engasjement og deltakelse, og undervisningen må legges opp med det som mål.

5. MANGE PROFESJONER MED FELLES ANSVAR FOR HELHETEN

Et år ved skolen går fort, og det settes høye mål for læring og personlig utvikling. Store endringer, særlig for med mennesker med utviklingshemming, tar tid. Skal elevene komme dit vi ønsker, på flest mulig livsområder, må vi holde "læringstrykket" oppe hele tiden, bokstavelig talt døgnet rundt.

Elevene må møte konsistens og kontinuitet, men samtidig fleksibilitet. Derfor er vi tjent med et sammensatt personale som bringer med seg sin kompetanse, men som samarbeider og sammen målbærer skolens kultur og ideologi, både i undervisning og fritid, på spisesal og internater. For å arbeide mot inkludering, trenger vi en større bredde i fagpersoners kompetanse enn det

som er vanlig ved folkehøgskoler, på grunn av elevgruppens sammensetning.

6. INTERNATMILJØET

Ved Peder Morset er det 8 mindre internat/hus. Hvert internat har plass til 8 eller 10 elever, hvor elever med ulike utfordringer/diagnoser bor sammen.

2 ansatte (1 lærer og 1 miljøterapeut) har ansvaret for en elevheim.

Selv om inkludering kan være en utfordring i en del undervisningssituasjoner, er utfordringen kanskje vel så store i det sosiale livet på internatet. Husansvarlig ansatte har konkrete oppgaver i forhold til husmøter, elevdemokrati, husregler, hjelpe elever og gi opplæring i å vaske egne rom og klær, og ivareta personlig hygiene etc.

Husansvarlige utfører også en viktig jobb med konflikthåndtering, slik at gnisninger og uenighet styres mot læring av sosiale ferdigheter og ikke utarter til konflikt med uakseptable former for aggresjonsutløp.

Aktiviteter som elever ved en folkehøgskole kan bære nesten selv, f.eks. elevkvelder, vil naturlig nok kreve mer bistand fra ansatte med vår elevgruppe.

7. INDIVIDUELL VEILEDNING

Alle elever på Peder Morset folkehøgskole får individuell veiledning med en lærer eller miljøterapeut en gang i uka. Lengden på veiledningstid varierer fra elev til elev i forhold til behov.

Ikke-funksjonshemma elever får bl.a. veiledning i forhold til hvordan den enkelte opplever å bo sammen med personer som i noen tilfeller har noe spesiell atferd, og hvordan de kan klare å sette grenser og stille krav, kombinert med en forståelse for et annet menneskes livssituasjon.

Elever med utviklingshemming får veiledning på områder der de har behov,

f. eks:

- Lære å vaske eget tøy - vaske eget rom og fellesrom
- Hvordan kommunisere og samarbeide med medelever
- Kosthold og fysisk helse
- Økonomi og prioriteringer
- Sitt forhold til tid og frammøte
- Hvordan øve seg i å ta egne valg og standpunkt
- Utfordringer i bruk av internett, sosiale medier og mobiltelefon
- Prevensjon og samliv
- Søknader i forhold til egen bolig, hjelpetiltak fra hjemkommune
- Forberede livet etter oppholdet på PMF

Veiledningen skal være meningsfylt for eleven og ta utgangspunkt i behov og funksjonsnivå. Det viktige her er å trene selvstendighet og ansvar innenfor realistiske rammer.

Flere av våre elever som ikke har en utviklingshemming, har opplevd seg sjøl som marginalisert i videregående skole. Vi har hvert år flere elever som trenger å få en ny mulighet, som trenger å se seg sjøl med nye og mildere øyne. Vi legger til rette for dem slik at de kan "Bli den du er", og komme tilbake til skole og yrkesliv med en rettere rygg og et gladere blikk.

For denne elevgruppen kan den individuelle veiledningen ha avgjørende betydning når det gjelder å få livet sitt på plass, og vi kan med sikkerhet si at skolen vår har betydd forskjellen mellom et liv på stønad og et liv med fullført utdanning og i arbeid for noen.

En av våre elever sa i et intervju på et gammelevtreff: ”Mitt største øyeblikk på PMF, var når jeg forsto at jeg kunne være et forbilde og hjelpe andre.” Den samme jenta hadde hatt hovedrolle i en stor oppsetning av ”Jul i Blåfjell”, med ca 800 publikummere. Det vi gjør for denne elevgruppen, kan synes på siden av skolen sin hovedoppgave, men det er bare tilsynelatende. Disse elevene, som får tilbake troen på egne evner og egen verdi, er en enorm ressurs i skolen, som nettopp forbilder for ungdom med utviklingshemming og som miljøskapere. De vil også, nesten uten unntak, være trofaste ambassadører for skolen og ivrige forsvarere av de verdiene skolen står for. Mange finner også veien i omsorgsyrker, og vil ha med seg en stor ballast i form av holdninger til annerledeshet og forståelse av hva menneskeverd handler om.

8. KONKLUSJON

Vi bruker mye ressurser på høy bemanning, og stor bredde i ansattes kompetanse. God tilgang til ansatte, samtidig som elevene får mulighet for et sosialt liv uten konstant ”overvåkning” og innblanding.

Vi etterstreber at alle ansatte målbærer skolens verdier og har bevissthet om felles mål i møtet med elevene. Derfor bruker vi mye ressurser på planlagte møter og samarbeidspunkter.

Vi har et høyt læringstrykk og aktivitetsnivå gjennom døgnet, uka og dermed skoleåret.

Vi tilrettelegger for et inkluderende læringsmiljø der hver elev skal få utfordringer tilpasset egne muligheter.

Vi tilrettelegger for et inkluderende sosialpedagogisk opplegg, der også elever med utviklingshemming er med og bidrar.

Vi forsøker å forberede elevene på en normalisert og verdig framtid, der det blir stilt krav og gitt muligheter også til en person med utviklingshemming. Det er til tider ganske utfordrende, men

interessant og fullt av overraskelser over hva som tross alt er mulig, når forholdene legges til rette. Til syvende og sist handler det om skape håp og drømmer og ofte å ta i bruk ressurser som har ligget ubrukt.

Selbustrand 31. mai 2023



Arild Moen
Rektor Peder Morset folkehøgskole

